

Matthias Zdarsky, skipionier bij uitstek !

Al langere tijd wilde ik een artikel schrijven over Matthias Zdarsky.

In Horst Tiwald' 'Von Pflugbogen, Schlangenschwung und Schuss-bums-technik' (*) wordt uitgebreid de vele verdiensten van Zdarsky voor de ontwikkeling van het alpine skiën geschetst. Maar ook in het nieuwe boek Amstutz, Max ' The golden age of Alpine Skiing (**) wordt uitgebreid aandacht aan Zdarsky besteed.

En toen trof ik dit artikel van Lenka Cervenka. Een prachtige samenvatting van leven en belang voor het skiën van Matthias Zdarsky.

Nol van Oss

MATTHIAS ZDARSKY (1856-1940) De vader van het alpineskiën

Matthias Zdarsky is een grote persoonlijkheid in de geschiedenis van het alpineskiën. Met zijn naam is onverbreekelijk verbonden een van de basis-ontwikkelingsfacetten van de skitechniek. De verdienste van Zdarsky berust voornamelijk op het feit, dat hij de eerste was die een wetenschappelijke toegang koos in de techniek van het skiën.

In de winter van 1896 kwam zijn boek 'Lilienfelder Alpiner Skilauftechnik' uit: de afdalingsport werd geboren.

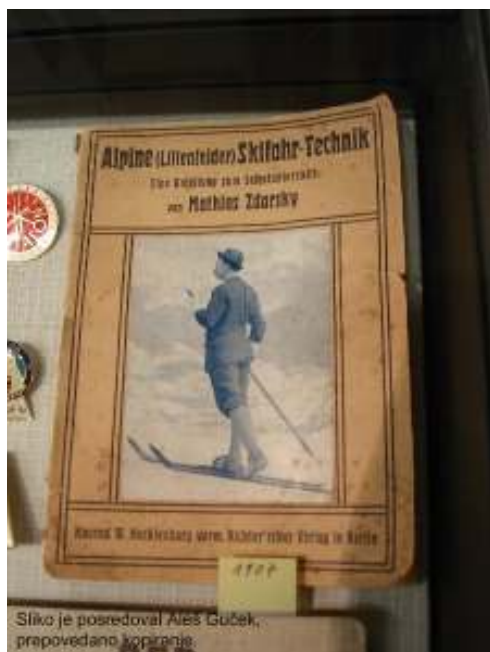
Matthias Zdarsky was vijf jaar ouder dan Fridtjof Nansen. Hij werd op 25 februari 1856 geboren als tiende kind van een molenaarsgezin in Kozichovice bij Trebic in Tsjechië. Door een ongeluk in zijn jeugd werd hij blind aan één oog, ondanks een jarenlange kuur en verblijf in donkere ruimtes. De eenzaamheid die hierdoor ontstond, beïnvloedde de geest van de jongen. Toch volgde hij met succes een omvangrijke wetenschappelijke en artistieke opleiding. Dankzij systematische training was hij in zijn twintiger jaren een perfect atleet en won hij gemakkelijk veel gymnastiekwedstrijden.

Hij reisde over de Balkan en Noord Afrika, studeerde op de kunstacademie in München en op de technische school in Zürich. Later wilde hij schilder of beeldhouwer worden. In 1889 kocht hij voor een lage prijs het verwilderde boerenbedrijf Habernreith in de gemeente Marktl, dichtbij Lilienfeld in Zuid Oostenrijk. Daar veroorzaakte hij opschudding door een 2-etagewoning te bouwen uit beton, in die tijd een zeldzaamheid in de bouw. Het oude huis verbrandde hij tot op de bodem onder toezicht van de brandweer. Hij is nooit getrouwd en geïsoleerd van de rest van de wereld bracht hij hier zijn kluizenaarsleven door.

Noren waren de skivoorbeelden in Midden Europa in de jaren '90 van de 19e eeuw. Noorse ski's, met een lengte van 3 m en meer en een gewicht rond de 5 kg,

overspoelden de Europese steden en skicentra. Op deze ski's ondernam men bergtochten en halsbrekende afdalingen op het Alpenterrein. In die tijd bestond er geen geschikte handleiding voor alpineskiën. Het bekende Noorse handboek van die tijd - *Handbog i Skiløbning* (Kristiania 1893) – bevatte alleen aanwijzingen voor verplaatsing op de vlakte. Een verwonderde skiër uit de Alpen kwam uit dit boek te weten, dat: "van een heuvel gaat het vanzelf".

Het jaar 1891 was het begin van een nieuw tijdperk in de geschiedenis van de skisport. Het boek van F.Nansen 'Op ski's dwars door Groenland' fascineerde heel Europa en vond ook zijn weg naar het huis van de eenzame Zdarsky. Zdarsky herkende al snel het zwakke punt van het Noorse skiën: ongeschikte bindingen en ongeschikte glijtechniek: bij elke bocht slipte de hak van de schoen van de ski af. De volgende zes jaar hield Zdarsky zich bezig met het ontwikkelen en uitproberen van ongeveer 200 verschillende modellen bindingen. Uiteindelijk construeerde hij een revolutionaire binding, die beweging van de hielen naar boven mogelijk maakte en verschuiving van de voet verhinderde en zo een kleine bocht mogelijk maakte. De binding was onverwoestbaar, maar ook duur en zwaar, het had een gewicht van meer dan 2 kg. In 1896 liet hij er een patent op nemen. In de herfst van 1896 publiceerde hij in de bescheiden oplage van 1000 stuks zijn 6 jaar beproefde skimethodiek, oorspronkelijk onder de lange titel: 'Skitechniek van Lilienfeld - De handleiding voor iedereen voor het perfect beheersen van ski's in korte tijd.' Omdat hij in Oostenrijk geen uitgevers vond, bood hij zijn manuscript aan aan de Hamburgse uitgeverij Richter, die ook het boek van Nansen uitgegeven had. Richter stemde meteen toe en het boek vloog de winkels uit. Vanaf 1897 heette het: 'Alpineskitechnieken uit Lilienfeld.' (Berlijn 1897) .

In de loop van enkele jaren kwam het boek 17 keer uit, in 1925 werd het voor het laatst uitgegeven; een bijzonder succes voor een skihandboek in die tijd. Het boek had 97 bladzijden, de tekst was beknopt en duidelijk, aangevuld met 41 foto's. Zdarsky keurde de telemark en de bocht met gesloten benen af en verving hen door de ploeg en de uitstembocht . Ook keurde hij het gebruik van lange Noorse ski's af. Hij beval korte ski's (150-180cm) aan, benadrukte de veiligheid, keurde het recht naar beneden skiën van hellingen af en was tegen vallen. Dit laatste was nieuw, omdat een val aan het einde van een schuss gebruikelijk was. Net als de Noren gebruikte hij één lange stok, maar voor verplaatsing op de vlakte beval hij twee stokken aan. Zdarsky's boek, hoewel positief gerecenseerd, veroorzaakte aan de skihemel

stormen van ongekeerde kracht. Het was een rebel tegen de tot nu toe geldende leer volgens Noors voorbeeld en het leidde tot ruzies tussen alpine skiërs die 15 tot 20 jaar duurden. Alle bekende alpine skiërs van de wereld hanteerden de Noorse techniek. De grootste tegenstander van Zdarsky was de Duitser dr. Wilhelm Paulcke, die alleen de Noorse techniek erkende. De strijd tussen de beide kampen was meedogenloos, het kwam zelfs tot een gerechtelijk proces.

Zdarsky wilde zijn techniek verdedigen in de praktijk. In 1899 (hij was al 43 !) daagde hij de Noren en hun aanhangers daarom uit tot een 'tweegevecht' op de ski's. Maar zelfs het uitgelopen hoge bedrag van 3000 Mark bewoog de Noren niet tot deelneming aan de proef. Pas 10 jaar later was de twist met de Noren voorbij. De Noorse skibond stuurde een van zijn beste sporters, Hassa Horn, later voorzitter van de Internationale Commissie (zomer 1910-1924), naar Lilienfeld. Geenszins voor een krachtmeting, maar om te skiën met Zdarsky om een objectieve waarheid vast te stellen. Bij de geïmproviseerde wedstrijd op de Schneeberg in Zuidoostenrijk had Hassa geen moeilijkheden op de makkelijke plaatsen; op de steile gedeelten echter kon hij Zdarsky niet bijhouden. In zijn verslag vermeldde hij, dat hij tot nu toe niemand had gezien die zo veilig en zeker skiede als Zdarsky. Hij spoorde de Noren aan om het contact met de ontwikkeling van de afdaling niet te verliezen. Er brak een tijd van verzoening aan tussen Zdarsky en de Noren, maar geenszins met Paulcke

Omvangrijk was Zdarsky's pedagogische activiteit. In 1909 nam hij een uitnodiging van de Alpineskiclub van München aan en organiseerde hij zijn eerste skicursus. Er waren 174 deelnemers en allen waren enthousiast over hun leraar. De leden van de Alpineskiclub van München verklaarden, dat de leermethode van Zdarsky uniek en onverbetterlijk was. Ze volgden ontelbare volgende cursussen in Hindelang, Berchtesgaden, Oberammergau, in Zwitserland, de Karpaten, de Hoge Tatra en vele andere plaatsen. Tussen 1896 en 1916 heeft Zdarsky ongeveer 20 duizend skiërs 'grootgebracht' zonder één ongeval. Hij leerde ze veilig lange en steile hellingen afdalen.

Rond 1870 organiseerde de Noren hun eerste wedstrijden in -Kristianië. In Midden Europa domineerden de noordse disciplines: langlauf en schansspringen. De agenda van de Oostenrijkse skibond bevatte voor het seizoen 1925/26 37 spring- en 25 langlaufwedstrijden, maar slechts 3 afdalingswedstrijden. Tijdens de eeuwwisseling werden er in de Alpen in de afdalingssport nog helemaal geen wedstrijden gehouden. Pas in 1903 vond in Arlberg de eerste clubwedstrijd en in 1904 de eerste publieke wedstrijd in afdaling plaats. Zdarsky had geen belangstelling voor deelname aan wedstrijden. Op 19 maart 1905 startten er 24 skiërs, waaronder één vrouw, op de 1246 m hoge Muckenkogel bij Lilienfeld. Het traject, 1950 m lang met 85 poortjes, leek meer op een reuzenslalom dan op een afdaling. Voor deze wedstrijd werkte Zdarsky een zeer vooruitstrevende lijst van wedstrijdregels uit van 23 kantjes.

Precies 30 jaar later, op 19 maart 1935, maakte de bekende bergbeklimmer Gunther Langes op de Marmolata in Italië een even lang traject op een even steile helling met 50 poortjes. Hij wilde afdaling en slalom in één wedstrijd combineren. Hierdoor wordt hij beschouwd als de grondlegger van de reuzenslalom. Het vreemde is, dat er in de literatuur geen verwijzing is dat Langes wist van de wedstrijd van Zdarsky op de Muckenkogel. De grote strijder en erkenner van de afdalingsport, de Engelsman A. Lunn moest echter wel ervan af weten, toen hij in 1922 de slalom in Mürren uitzette. Toch gaf al in 1912 een vriend van Zdarsky, de Oostenrijker Willy Rickmer-Rickmers, de Lilienfeldse skitechniek uit in de Engelse vertaling "Skiing" en volgens deze techniek leerde hij veel in Zwitserland levende Britten skiën.

Zdarsky was niet alleen onder de Britten welbekend, hij was bovendien erelid van de SkiClub van Groot-Brittannië vanaf 1904.

Een jaar later, op 25 maart 1906, organiseerde de onvermoeibare Zdarsky de volgende 'wedstrijd met poortjes'. Deze keer met een traject van 305 meter lang. Hoogteverschil 175 m, helling 36 graden en 35 poortjes. Hij stelde een tijdlimiet in voor het afdalingstraject, maar niemand van de 51 deelnemers (8 vrouwen en 43 mannen) haalde deze limiet. Tot slot skiede de 50 jaar oude Zdarsky de wedstrijd 'zonder concurrentie' en hij skiede de beste tijd – 2.30 min.- een tijd binnen de Limiet ! Het was ongetwijfeld de eerste echte poortjeswedstrijd, waarvoor A. Lunn in 1922 de ongeschikte naam slalom koos. De Noren protesteerden tegen het gebruik van een Noorse benaming voor zo'n niet-noordse discipline en Lunn bood zijn excuses aan. Maar de wedstrijd met poortjes, een Oostenrijks idee en uitvinding, door een in Zwitserland levende Engelsman gedoopt met een Noorse naam, bleef toch voor altijd: slalom.

Zdarsky herkende, dat het skiën in de Alpen (i.t.t. het relatief vlakke terrein in Scandinavië) een hele nieuwe kijk op uitrusting en skitechniek vereiste. Op voorstel van A. Lunn werd in 1936 de toen 80 jarige Zdarsky erelid van de Kandahar Ski Club. Op 20 juni 1940 stierf Matthias Zdarsky. In de nabijheid van Lilienfeld staat een gedenksteen met onder zijn naam:

*Zdarsky will never be dethroned
from his position as
the father of alpine skiing*

Arnold Lunn

Bron: "Zlata kniha lyzovani", 1987, Otto Kulhanek
Vertaling: Lenka Cervenka, Nieuwstadt 1995.

(*) Tiwald, Horst' 'Von Pflugbogen, Schlangenschwung und Schuss-bums-technik'
ISBN 3-9804972-0-8

(**) Amstutz, Max 'The golden age of Alpine Skiing' in Duits en Engels.
ISBN 978-3-909111-79-4